

ABORDĂRILE DE STRESS-TEST ÎN SISTEMUL BANCAR MOLDOVENESC

RODICA PERCIUN, dr., conf. cercet., INCE
ALEXANDRU COLESNICOV, dr., conf. cercet., IMI
TATIANA COLESNICOVA, dr., conf. cercet., INCE

The approaches to the stress-test in the Moldovan banking sector are analyzed in the article. The Moldovan political sovereignty, independence, stability and sustainable economic growth depend from the level of development of the national economy and the stability of the national financial system. The financial stability is an essential component in the work of the monetary authorities to maintain and further development of the banking sector, primarily responsible for the efficient allocation of the resources in the economy.

Keywords: stress-test, banking sector, Republic of Moldova, national financial system.

În articol sunt analizate abordările la testul de stres în sectorul bancar al Republicii Moldova. Suveranitate politică din Republica Moldova, independența, stabilitatea și creșterea economică durabilă depinde de nivelul de dezvoltare a economiei naționale și a stabilității sistemului financiar național. Stabilitatea financiară este o componentă esențială în activitatea autorităților monetare pentru a menține și dezvoltarea în continuare a sectorului bancar, în primul rând responsabil pentru alocarea eficientă a resurselor în economie.

Cuvinte cheie: stress-test, sectorul bancar, Republica Moldova, sistemul financiar național.

JEL Classification: E5, E6, G0, G2, G3

Introducere. Suveranitatea politică a Republicii Moldova, independența, stabilitatea și creșterea economică durabilă, depinde în mare măsură de nivelul de dezvoltare a economiei naționale și stabilitatea sistemului financiar național. Stabilitatea financiară reprezintă o componentă esențială în activitatea autorităților monetare, pentru menținerea și dezvoltarea continuă a sectorului bancar, principalul responsabil de procesul de alocare eficientă a resurselor în economie. Monitorizarea eficientă și oportună a activității sectorului bancar este posibilă doar în condițiile existenței unor abilități de sinteză, analiză și prognoză pentru interpretarea corectă a consecințelor evoluției negative a unor factori micro și macroeconomici ce pot provoca fluctuații nefavorabile a principalilor indicatori economici, creșterea inflației și vulnerabilitatea sistemului bancar.

Conținutul de bază. Creșterea eficienței și performanței sectorului bancar necesită implementarea unor reglementări oportune, posibile de realizat doar în condițiile existenței unor metode certe de monitorizare și detectare în timp oportun a efectelor negative ce pot proveni din evoluția unor factori micro și/sau macroeconomici. Aceste metode trebuie să permită depistarea timpurie a riscurilor și prevenirea evoluției șocurilor economice, în vederea gestionării eficiente a fluxurilor de numerar din sistemul bancar, fluxurilor de investiții, inflației, cursului de schimb a monedei naționale, promovării unei politici monetare restrictive, consolidării cursului de schimb valutar, protejării intereselor deponenților și orientării fluxurilor bănești în economia reală. Controlul și reglementarea reprezintă principalele sarcini ale supravegherii bancare.

Principalele riscuri ale sistemului bancar definite de literatura de specialitate sunt: riscul de credit, riscul ratei dobânzii, riscul de capital, riscul valutar, riscul de lichiditate, riscul operațional, riscul de nerambursare, riscul de țară, riscul de piață, riscul legislativ, riscul de imagine al instituției de credit. Existența unui sistem bun de prognoză a potențialelor amenințări, cu evaluarea consecințelor acestora, ar permite elaborarea unor strategii coerente de identificare, prevenire și depășire a acestor riscuri. Previziunea reprezintă o posibilitate eficientă de analiză, apreciere și estimare a probabilității apariției riscurilor, diagnosticarea și corelarea factorilor cu grad înalt de risc și respectiv o modalitate eficientă de prevenire, gestiune și depășire a riscurilor economice.

Pentru analiza unor situații negative posibile dar plauzibile cu influențe nefavorabile asupra instituțiilor financiare, cunoscute sub denumirea de „excepțional dar plauzibile” și evaluarea gradului de adecvare a capitalului, este necesară evaluarea rezistenței instituțiilor la situații de stres, în modul stabilit de

Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară, care propune pentru acest scop utilizarea celor mai răspândite metode de diagnosticare a riscurilor economice – stress-testele.

În condițiile actuale, când economia se află în permanentă schimbare și este influențată de un șir de factori care dau naștere la noi riscuri și incertitudini, crește vulnerabilitatea întregului sistem financiar și respectiv riscului de insolvabilitate a sistemului bancar, comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară subliniază importanța analizei sistematice a activității bancare prin metodele de stress-test. Stress-testele permit evaluarea situației financiare a instituțiilor creditare și capacității lor de a rezista provocărilor bazându-se pe identificarea punctelor slabe în activitatea acestora. Prin urmare, testele la stres, reprezintă un grup de metode de evaluare financiară a unei instituții în situație de criză și sunt de fapt și niște instrumente de gestiune a riscului economic.

Băncile centrale din peste 40 de țări ale lumii, inclusiv Austria, Republica Cehă, Danemarca, Germania, Marea Britanie, aplică deja macro stress-testele și publică rezultatele acestora în rapoarte de stabilitate financiară.

Fondul Monetar Internațional definește stress-testele drept „metode de evaluare a sensibilității portofoliului la schimbări macroeconomice semnificative sau evenimente excepționale dar plauzibile” [1].

Potrivit Băncii Reglementărilor Internaționale „stress-testul reprezintă un termen ce descrie diverse metode utilizate de instituțiile financiare pentru evaluarea vulnerabilității sale la diverse evenimente excepționale dar plauzibile” [2].

„Stress-testul – modalitate de evaluare a vulnerabilității portofoliilor de titluri, instituțiilor financiare sau sistemului financiar în ansamblu la evenimente cu risc sporit dar plauzibil” [3].

În conformitate cu *Regulamentul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc* [4] – una dintre politicile de management a capitalului bancar este testarea la stres, scopul căreia constă în identificarea punctelor slabe sau a vulnerabilităților potențiale a capitalului bancar sub influența riscurilor de credit, valutar, ratei dobânzii etc. și elaborarea planurilor de gestionare a capitalului, luând în considerație rezultatele diferitor scenarii de testare la stres.

În Regulamentul cu privire la sistemele de control intern în bănci [5] sunt date noțiunile: testare la stres și scenarii de testare la stres.

Testare la stres – abordarea riscurilor provenite din posibile evenimente sau modificări viitoare ale condițiilor economice care ar putea avea un impact negativ asupra situației financiare a băncii și evaluarea capacității băncii de a face față modificărilor respective.

Scenarii de testare la stres – o serie de factori care includ tipuri majore de risc, în baza cărora se identifică situațiile ce ar putea avea impact negativ asupra băncilor.

Despre necesitatea elaborării unui program de testare la stres a băncilor s-a vorbit încă din ianuarie anul 1996 în cadrul unui raport prezentat la Comitetul de la Basel pentru supraveghere bancară drept completare la Acordul cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc: „Băncile care utilizează modele interne de adecvare a capitalului ponderat la risc, ar trebui să aibă și un program multilateral de testare la stres” [6, 7].

În procesul îmbunătățirii, completării și dezvoltării modelelor și metodelor existente de testare la stres în ultima perioadă s-au implicat activ și diverse organizații internaționale, cum ar fi: Comitetul de la Basel pentru Supraveghere Bancară, Consiliul pentru Stabilitate Financiară, Comitetul European de Supraveghere Bancară, Institutul Internațional de Finanțe care au publicat o serie de lucrări destinate organizării și efectuării stress-testelor planificate. „În lucrările organizațiilor internaționale menționate mai sus se remarcă faptul că stress-testul reprezintă un instrument cheie în gestiunea riscurilor și planificarea strategică, care nu a fost pe deplin utilizat în managementul riscurilor instituțiilor financiare. Consecințele negative ale acestui fapt s-au evidențiat mai ales pe timp de criză, când s-a dovedit că, băncile care au implementat în activitatea sa tehnicile de testare la stres au reușit cu succes să depășească criza” [7].

În procesul elaborării politicilor de gestiune a riscurilor economice băncile naționale trebuie să se conformeze prevederilor Legilor RM „Cu privire la instituțiile financiare” Nr.550 - XIII din 21.07.1995, „Cu privire la Banca Națională a Moldovei” Nr.548 din 21.07.1995, deciziilor Consiliului de Administrație Nr.188 din 13.07.2006, precum să ia în considerare și vasta experiență internațională în domeniu.

„Majoritatea tehnicilor străine sunt bune pentru băncile gestionate de un management înalt calificat, care va căuta prin aplicarea acestora eficientizarea activității bancare și obținerea de avantaje economice suplimentare” [8].

Organizațiilor internaționale li se recomandă aplicarea nu doar a stress-testelor realizate de autoritățile de supraveghere dar și a celor elaborate sine stătător, care ar ține cont de riscurile specifice caracteristice organizației

testate. Deoarece, includerea tuturor riscurilor economice într-un singur exercițiu de stress-test este imposibilă se va urmări alegerea celor mai importante riscuri caracteristice respectivei instituții.

Pentru efectuarea unui stress-test, pentru început e necesară identificarea riscurilor, fie celor noi apărute, fie celor ce apar drept urmare a evoluției nefavorabile a unor factori deja cunoscuți.

După care urmează stabilirea unor limite-prag a pierderilor acceptabile din evoluția diferitor factori de risc. De exemplu, „pentru pierderile din scăderea valorii de piață a investițiilor în titluri de valori provenite din evoluția riscului de rată a dobânzii – 20%, pentru riscul devalorizării monedei naționale în consecința fluctuațiilor ratelor de schimb valutar – 15%” [7].

În așa mod, în funcție de numărul de risc-factori utilizați, stress-testele se împart în două grupuri mari:

- teste cu un singur factor de risc sau așa numitele teste de sensibilitate (*simple sensitivity test*);
- teste cu mulți factori de risc sau scenariile de stress-test.

„În practica bancară internațională cel mai frecvent utilizate sunt scenariile de stress-test. În cadrul analizei diverselor scenarii se stabilesc influențele șoc, care ar putea apărea în rezultatul acțiunii simultane a unui număr mare de factori de risc. Această analiză evaluează în special perspectivele strategice ale băncii și se concentrează pe analiza sensibilității portofoliului de active bancare la riscuri cu calcularea pierderilor maxime posibile” [2].

În așa mod, rolul principal al simulărilor de criză (stress-test) derivă din faptul că acestea pot crește rezistența băncilor și sistemului financiar la crizele financiare.

Există o gamă largă de modele care ar putea fi luate în considerație în procesul de selectare a modelului oportun de stress-testing. De exemplu, la aplicarea unui test la stress se va ține cont de existența a două abordări complexe:

- **Abordarea conceptuală ascendentă** («bottom-up approach») – băncile își calculează de sine stătător pierderile în dependență de scenariile elaborate și le comunică Băncii Naționale pentru agregare;
- **Abordare conceptuală descendentă** («top-down approach») – banca centrală elaborează analiza portofoliului consolidat a întregului sistem bancar.

Rezultatele stres-testelor se diferențiază în funcție de algoritmul de calcul utilizat, din acest motiv desmere o abordare unică de tip standard în cazul stress-testelor nu poate fi nici vorbă. Mai ales că, rezultatele testărilor la stres nu reprezintă o bază sau motiv pentru o reacție de răspuns sau intervenție din partea autorităților monetare.

Dacă vom urmări practica internațională de a reacționa la rezultatele negative ale stress-testelor, se va cere și elaborarea unor fundamentări legislative a reacțiilor corespunzătoare din partea organelor de supraveghere. Fundamentări care în prezent lipsesc din legislația națională.

Totodată, trebuie să se țină cont că pe plan internațional la îmbogățirea cunoștințelor în acest domeniu au contribuit semnificativ un număr tot mai mare de organizații internaționale, autorități naționale de supraveghere și reprezentanți ai mediului academic și de cercetare.

Referințe bibliografice

1. BLASCHKE, W., JONES, T., MAJNONI, G., PERIA, S-M. Stress Testing of Financial Systems: An Overview of Issues, Methodologies, and FSAP Experience. 2001, june [accesat 26 octombrie 2013]. Disponibil: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2001/wp0188.pdf>
2. Стресс-тестирование в банках [accesat 26 mai 2014]. Disponibil: http://works.doklad.ru/view/vtPf8W38i_c.html
3. SORGE, M. Stress-testing Financial Systems: An Overview of Current Methodologies. In: BIS Working Papers. 2004, no. 165, december [accesat 12 aprilie 2014]. Disponibil: <http://www.bis.org/publ/work165.htm>
4. Hotărârea Băncii Naționale privind aprobarea Regulamentului cu privire la suficiența capitalului ponderat la risc: nr. 269 din 17.10.2001. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2001, nr. 130, art. 310.
5. Hotărârea Băncii Naționale privind aprobarea Regulamentului cu privire la sistemele de control intern în bănci: nr. 96 din 30.04.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr.98-99, art. 368.
6. БАЗЕЛЬСКИЙ КОМИТЕТ ПО БАНКОВСКОМУ НАДЗОРУ. Дополнение к Соглашению по капиталу в отношении рыночных рисков [accesat 26 mai 2014]. Disponibil: <http://www.bis.org/bcbs/index.htm>
7. БЕЗДУДНЫЙ, М., МАЛАХОВА, Т., СИДЕЛЬНИКОВ, Ю.О стресс-тестировании банков. В: Экономические стратегии. 2010, № 11, сс. 80, 81-87.
8. МАГОМЕДОВА, К.К. Направления развития банковского надзора в системе антикризисного регулирования: диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Москва, 2012. 178 с.

Recomandat spre publicare: 27.05.2014